

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

Луценко Т.О., к.держ.упр., ст. викл.

Рубан А.В., ст. викл.

Національний університет цивільного захисту України, Харків, Україна

Статтею 271 Кримінального кодексу України (далі КК України) встановлено, що порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці службовою особою підприємства, установи, організації або громадянином – суб'єктом підприємницької діяльності, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого, – карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на той самий строк. Друга частина цієї статті передбачає за те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, – покарання виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до семи років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років або без такого.

Основним безпосереднім об'єктом злочину за вказаною статтею є безпека праці. Додатковими обов'язковими безпосередніми об'єктами є здоров'я та життя особи.

Потерпілим від злочину може бути лише особа, яка має постійний або тимчасовий правовий зв'язок з відповідним підприємством, установою, організацією, або з їх виробничою діяльністю чи з діяльністю громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності, тобто учасник виробничого процесу. Такий правовий зв'язок встановлюється на підставі трудового договору (контракту), організаційно-розпорядчих актів або норм спеціального законодавства. Таким чином, визнання особи потерпілим не залежить від того, перебуває особа в трудових відносинах з об'єктом, де стався нещасний випадок на виробництві, чи пов'язана з ним іншими відносинами. Водночас не можуть визнаватися потерпілими від даного злочину особи, не пов'язані з даним виробництвом, зокрема, представники контролюючих органів, громадяни, які випадково опинилися на території підприємства, замовники продукції чи послуг, особи, які мешкають поблизу підприємства. Заподіяння шкоди таким особам у зв'язку з діяльністю виробничого підрозділу залежно від конкретних обставин справи дає підстави кваліфікувати вчинене як злочин у сфері службової діяльності, злочин проти життя та здоров'я особи.

З об'єктивної сторони аналізований злочин характеризується:

– діянням, що виявляється у вигляді порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці. За змістом таке порушення виражається в неналежному виконанні або невиконанні суб'єктом

злочину обов'язкових приписів законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, а також у вчиненні дій, прямо заборонених такими актами;

– *суспільно небезпечними наслідками*, що виявляються у вигляді заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого (ч. 1 ст. 271 КК України), спричинення загибелі людей чи інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 271 КК України). Поняття «заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого» охоплює випадки заподіяння особі легкого чи середньої тяжкості тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я, або незначну втрату працездатності. Під поняттям «загибель людей» слід розуміти заподіяння смерті одній чи більше особам, тобто законодавець використовує множинне число, щоб охопити все невизначене коло можливих випадків. Під поняттям «інші тяжкі наслідки», мається на увазі заподіяння тяжкого тілесного ушкодження хоча б одній людині або середньої тяжкості тілесного ушкодження двом чи більше особам.

– *причинним зв'язком* між порушенням вищезазначених вимог законодавства та наслідками, які настали.

Суб'єктом цього злочину є службова особа підприємства, установи, організації, яка на підставі наказу адміністрації, посадовій інструкції або відповідно до займаної посади має спеціальні обов'язки з охорони праці, або громадянин - суб'єкт підприємницької діяльності. У разі порушення вимог законодавства про охорону праці, що спричинило кримінально-правові наслідки, службові особи з урахуванням обставин справи можуть нести відповідальність за злочини у сфері службової діяльності. Працівник, який не є службовою особою і не виконує функціональні обов'язки з охорони праці, не може притягатися до кримінальної відповідальності за порушення вимог законодавства про охорону праці, оскільки згідно з приміткою до ст. 364 КК України такий працівник не є службовою особою. Натомість кримінальна відповідальність у цьому випадку може наставати за вчинення злочину проти життя та здоров'я особи.

Суб'єктивна сторона цього злочину характеризується необережною формою вини у вигляді злочинної самовпевненості чи злочинної недбалості щодо наслідків, а саме порушення вимог законодавства про охорону праці може бути вчинене як умисно, так і необережно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії ВРУ 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] / ВРУ. – Режим доступу до документа: <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Бахуринська О. До питання про потерпілого від порушень вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК України) // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 8. – С. 85 – 88.

4. Бахуринська О. Розмежування складів порушень вимог законодавства про охорону праці та інших злочинів проти безпеки виробництва // Вісник прокуратури. – 2006. – № 7. – С. 66 – 73.

5. Кримінальне право України: особлива частина: Підручник [Електронний ресурс] / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – С. 544. – Режим доступу: <http://www.social.org.ua/view/3015>

6. Максимович Р.Л. Поняття службової особи в кримінальному праві України: монографія / Р.Л. Максимович. – Львів, 2008. – 304 с.

7. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: 2 т. – Т. 2 / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончарегка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид. перероб. та доповн. – К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. – С. 624.